



Foto: Silje Grande Henriksen

KOMMUNEDELPLAN OPPVEKST OG INKLUDERING

Innhold

<i>Forord</i>	2
<i>Planformål og planområde</i>	3
<i>Overordnet strategi – Tidlig innsats</i>	5
<i>Nye nasjonale forventninger til kommunal planlegging</i>	6
<i>FNs barnekonvensjon og Nordlands satsning «Vårres Unga – vårres framtid»</i>	7
<i>Medvirkning og involvering i planprosessen</i>	9
<i>Nasjonale, regionale og lokale føringer i arbeidet</i>	10
<i>Ung i Vågan</i>	11
Fra fødsel til voksenliv	11
Framtidstro	12
Trivsel, miljø og fritid	12
Helse, livsstil og selvbilde	13
<i>Fem målområder med tilhørende satsningsområder</i>	15
Relasjoner	16
Fysisk og psykisk helse	19
Læring og trivsel	26
Kultur og fritid	31
Tverrfaglig samhandling	34

Forord

Alle barn fortjener en god oppvekst.

Et afrikansk ordtak sier «Det kreves en hel landsby å oppdra et barn». Det er viktig å få en felles forståelse av hva denne «landsbyen» er. Alle de små og store tingene som sammen skaper et lokalsamfunn som gir de oppvekstforholdene alle barn fortjener. Det handler om foreldrene, om den trygge treneren, de gode naboene som ser, læreren som løfter hver enkelt, og barnehageansatte som trøster og går på oppdagelsesferd. En barndom er vennskap og lek, latter og tårer, skrubbsår og kjærlighetsorg. Det er oppturer og nedturer. Fra fødsel til voksenliv må vi lære oss å møte både medgang og motgang.

Kommunedelplan oppvekst og inkludering skal bidra til at alle barn og unge i Vågan kommune får en trygg og god oppvekst. Den skal hjelpe tjenestene til å utvikle gode og trygge arenaer der barn og unge ferdes. Planen skal følge opp og vise retning, samt gi grunnlag for administrative og politiske beslutninger. Planen skal sikre at mål og strategier i andre planer og statlige føringer blir fulgt opp. Det er ikke lagt inn tiltak i planen, den beskriver hva vi gjør, hva barn og unge er opptatt av og hva vi ønsker å bli gode på. I etterkant av planarbeidet må det lages handlingsplaner som viser hvordan vi skal nå våre målsetninger.

Kommunen skal legge til rette for det gode som skjer i lokalsamfunnet. Et lokalsamfunn med trygghet og gode utfordringer som gir muligheter for hvert enkelt barn å utvikle sine ressurser. Slik ønsker vi å sette barna på sporet av det gode liv i Vågan.



Foto: Beate Pauli

Vågan, juni 2020

Veslemøy Drangevåg

Kommunalsjef oppvekst og inkludering

Silje Grande Henriksen

Folkehelsekoordinator

Planformål og planområde

Kommunedelplan oppvekst og inkludering skal være et politisk og administrativt styringsverktøy for alle tjenesteområdene innenfor oppveksttjenestene i kommunen. Planen omfavner oppvekstvilkårene for kommunens barn og unge mellom 0 og 24 år. Planen tar for seg ulike sider ved oppveksten, helt fra første møte med jordmor til man er ferdig som elev i den videregående skolen og skal møte arbeidslivet.

Arbeidet med kommunedelplan oppvekst og inkludering har gått parallelt med fornying av kommuneplanens samfunnsdel. Et mål for arbeidet har vært å knytte de overordnede mål og strategier i oppvekstplanen opp mot mål og strategier i samfunnsdelen.

Programområde oppvekst og inkludering har omtrent 250 årsverk innenfor en rekke ulike tjenester, dette innbefatter barnehage, skole, Familieenheten, Vågan innvandrersenter og opplæringscenter, Kulturskolen og skole- og barnehageavdelingen

Familieenheten favner om tjenestene barnevern, PPT, helsestasjon- og skolehelsetjeneste, jordmor, kommunepsykolog, logoped, habilitering barn og unge og oppvekstkoordinator. Tjenestene er samlet i en felles enhet gir gode muligheter for samhandling. Familieenheten tilbyr råd, veiledning og kompetanseheving til barn, unge, foreldre, ansatte og andre enheter i kommunen.

Skole- og barnehageavdelingen følger opp skoler og barnehager i kommunen både på rene driftsoppgaver og i utviklingsarbeid. Avdelingen har også ansvaret spesialundervisning for voksne etter §4A-2, for godkjenning av barnehager, tildeling av barnehageplass og fatte vedtak om spesialundervisning for førskolebarn.

Det finnes totalt 17 barnehager i kommunen, hvorav 7 er kommunale, 5 av disse er tilknyttet oppvekstsentre rundt i kommunen.

Skolestrukturen i Vågan kommune er desentralisert med 7 fådelte skoler i distriktene og to sentrumsskoler i Svolvær og Kabelvåg. Fådeltskolene varierer i størrelse fra rundt 10 til 50 elever. Kabelvåg skole har ca. 320 elever, mens Svolvær skole har ca. 560 elever. Det finnes også en privat grunnskole i kommunen; Ørsnes privatskole, med ca. 50 elever. Det er stor geografisk spredning på skolene.

I programområdet er også ansvaret for bosetting av flyktninger, voksenopplæring og grunnskoleopplæring for voksne. Dette er samorganisert i en enhet, Vågan innvandrersenter og opplæringscenter.

Vågan kulturskole tilbyr opplæring i ulike instrumenter, sang, dans, drama, tegning og maling. Kulturskolen tilbyr programfag musikk i samarbeid med Aust-Lofoten videregående skole og korps i skolen til Svolvær og Kabelvåg skole.

Det finnes en fylkeskommunal videregående skole lokalisert i kommunen; Aust-Lofoten videregående skole. Denne har et variert studietilbud innen helse- og oppvekstfag, service og samferdsel, påbygging, voksenopplæring, studiespesialisering, byggfag, teknikk- og industriell produksjon (TIP). Elevantallet er på mellom 350 – 400 elever. I kommunen finnes det også fagskoler; Lofoten reiselivsfagskole og Nordland kunst- og filmfagskole. I Kabelvåg ligger Lofoten folkehøyskole med omtrent 100 elever hvert år. Det tilbys også ulike desentraliserte studier via Universitetet i Tromsø.

Kommunen har ulike tjenester som ikke ligger under programområde oppvekst og inkludering, men som er viktige for barn og unges liv. Dette omfatter blant annet allmenn kultur og idrett,

frivillighetskoordinator og folkehelsekoordinator. Ustyrbanken, et lavterskeltak med hovedfokus på barn, unge og barnefamilier, er plassert ut rundt om i kommunen på ulike skoler slik at det kan være tilgjengelig for befolkningen i kommunen i tillegg til på BUA i Kabelvåg. Tilbudet er målrettet og bidrar til å utjevne sosiale forskjeller og øker muligheter for inkludering. Lofoten kulturhus KF tilbyr også aktiviteter for barn og unge.



Foto: Beate Pauli

Overordnet strategi – Tidlig innsats

Tidlig innsats handler om å skape et godt oppvekstmiljø for alle barn, på alle arenaer, fra starten av livet. Oppvekstplanen beskriver hvordan vi som kommune kan skape et stillas rundt barna i Vågan for å fremme en god utvikling.

Tidlig innsats handler om å jobbe for å hindre at problemer oppstår – om prioritering av tiltak som fremmer helse og hindrer at uhelse utvikles. Det handler om å prioritere tiltak på et så tidlig tidspunkt i barnas liv som mulig. Tidlig innsats er prioritering av tiltak som reduserer risiko for skjevutvikling og som fremmer positiv utvikling. Det handler om å prioritere kostnad-nytte foran alvorlighetsgrad, og evaluering og evidens foran gode intensjoner. Forskning viser for eksempel at det gir størst profitt for et samfunn å satse ressurser og kompetanse på barnehagene, altså på universelle tiltak, tidlig i livet.

Lærelyst – tidlig innsats og kvalitet i skolen, beskriver hvordan tidlig innsats må ligge til grunn for barnehagens og skolens arbeid på alle områder, enten det gjelder det pedagogiske arbeidet, læringsmiljøet eller barnas sosiale ferdigheter. På samme måte ønsker kommunen å tilrettelegge for tidlig innsats i alle deler av oppveksttjenestene; fra svangerskapskontroll til ung voksen.

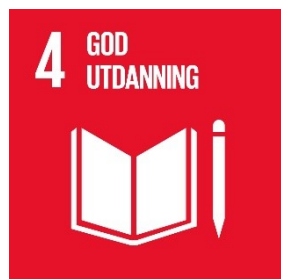
God samhandling mellom de ulike tjenestene som arbeider i oppvekstsektoren er avgjørende for å danne et godt oppvekstmiljø i Vågan. Det er også essensielt for å kunne sette inn det riktige tiltaket så tidlig som mulig. Høy kompetanse hos ansatte, gode verktøy og rutiner for tidlig å fange opp utfordringer, og gode tiltak til barn og familier skal sammen være med på å sikre en tidlig innsats til barn og unge i Vågan.

Kort sagt handler Tidlig innsats om innsats så snart som mulig når et forhold oppdages og så tidlig som mulig i forhold til alder.



Nye nasjonale forventninger til kommunal planlegging

Etter de nye Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging av mai 2019 skal alle planer tuftes på FNs bærekraftsmål. Hovedfokuset i denne planen er bygget opp rundt FNs barnekonvensjon. Bærekraftsmålene ligger til grunn for arbeidet og i oppvekst og inkluderingsplanen for Vågan kommune ønsker vi å ha spesielt fokus på 4 bærekraftsmål som er viktige for våre satsningsområder.



FNs barnekonvensjon og Nordlands satsning «Vårres Unga – vårres framtid»

Fylkesmannen i Nordland har, gjennom Syvmilssteget, laget en arbeidsmodell for kommunene i Nordland - «Vårres unga – Vårres framtid» - som skal sikre fokus på FNs barnekonvensjon i det kommunale arbeidet. Arbeidsmodellen er vedtatt i kommunestyret i Vågan. Det er spesielt ti artikler fra FNs barnekonvensjon som settes fokus på gjennom «Vårres unga – Vårres framtid»:

Medbestemmelse

Art. 12



Alle barn har en generell rett til å bli hørt og deres synspunkter skal tas med i vurderingen ut fra barnets alder og modenhet. Dette gjelder også i enkeltsaker der for eksempel kommunen behandler en sak som direkte angår barnet. Barn og unge gis særlig anledning til å bli hørt i enhver rettslig og administrativ saksbehandling som angår barnet, enten direkte eller gjennom en representant eller et egnet organ.

Art. 18



God omsorg

Begge foreldrene har et hovedansvar for barnets omsorg og utvikling etter hva som er best for barnet. Staten skal gi støtte og sikre utvikling av institusjoner, tjenester og tiltak for omsorg for barn, herunder også ta hensyn til utearbeidende foreldre. For å garantere og fremme de rettigheter som er fastsatt i denne konvensjon, skal partene yte egnet bistand til foreldre og verger når de utfører sine plikter som barneoppdragere, og de skal sørge for utvikling av institusjoner, ordninger og tjenester innen barneomsorg.

Art. 19



Vern mot overgrep

Alle barn har rett til at ingen skader eller misbruker dem. Ingen har lov å slå barn, heller ikke foreldre.

Alle barn som bor hjemme, skal ha rett til samfunnets beskyttelse mot vold og overgrep. Dette innebærer ordninger som sikrer nødvendig støtte til barnet og omsorgshaver, samt ordninger som sikrer forebygging, behandling og evt. behandling av saker i retten. Det skal utarbeides egnede lovgivningsmessige, administrative, sosiale og opplæringsmessige tiltak for å beskytte barnet mot alle former for fysisk eller psykisk vold, skade eller misbruk, vanskjøtsel eller forsømmelig behandling, mishandling eller utnytting, herunder seksuelt misbruk.

Særskilt vern og støtte

Art. 20



Barn som er uten familiemiljø, har særlig rett på beskyttelse og omsorg, for eksempel ved plassering i fosterhjem, eller om nødvendig, ved egnet institusjon eller ved adopsjon. Når mulige løsninger overveies, skal det tas tilbørlig hensyn til ønskeligheten av kontinuitet i barnets oppdragelse og til barnets etniske, religiøse, kulturelle og språklige bakgrunn

Fullverdig liv

Art. 23



Barn med funksjonsnedsettelse har samme rett til omsorg, skole, utdanning og fritidsaktiviteter som alle andre. Barn med funksjonsnedsettelse har rett på hjelp til å få et godt liv på lik linje med alle andre. De skal få helsehjelp og opplæring som passer sine behov og utvikling. Barn med funksjonshemminger har rett til særlig omsorg og skal, innenfor rammen av de midler som er til rådighet, oppmuntre til og sikre at barn som oppfyller vilkårene og barns omsorgspersoner får den hjelp de har søkt om og som er rimelig i forhold til barnets tilstand og foreldrenes eller andre omsorgspersoners situasjon

Art. 24



God helse

Alle barn har rett til et godt helsetilbud. Barn og unge har rett til et godt helsetilbud. Helse handler om å ha det bra med seg selv fysisk, psykisk og sosialt. Alle barn har rett til den høyest oppnåelige helsestandard og behandlingstilbud og rehabilitering. Det skal treffes særlige tiltak for å sikre dette ved å sikre nødvendig helsehjelp og helseomsorg og ved ulike forebyggende tiltak med vekt på primærhelsetjenesten. Det skal sikres god helseomsorg for mødre før og etter fødsel. Sikre at alle grupper i samfunnet, særlig foreldre og barn, er informert om, har tilgang til undervisning om og støttes i bruken av grunnleggende kunnskaper om barns helse og ernæring, fordelene ved amming, hygiene, miljøhygiene og forebygging av ulykker. Treffe effektive og egnede tiltak for å avskaffe tradisjonsbunden praksis som er skadelig for barns helse

Sosiale tjenester

Art. 26



Alle barn har rett til økonomisk hjelp hvis de trenger det. Foreldre eller andre som er ansvarlige for barnet, har det grunnleggende ansvaret for å sikre, innen sine evner og økonomiske muligheter, de levevilkår som er nødvendige for barnets utvikling. Dersom foreldre ikke har nok penger til å leve for skal familien få hjelp slik at barna skal få en trygg og god oppvekst og at de har råd til å kjøpe mat, klær og andre viktige ting

Art. 27



Levestandard

Barnet har rett til en levestandard som er tilstrekkelig på alle områder. Foreldrene, eller andre som har ansvar for barnet, har det grunnleggende ansvaret for å sikre de livsvilkårene som er nødvendig for barnets utvikling. Staten har plikt til å støtte de foresatte.

Art. 28



God utdanning

Barn har rett til utdanning. Staten skal gjøre grunnskoleutdanningen gratis og obligatorisk og gjøre ulike former for videregående utdanning tilgjengelig for alle barn, og sette i verk tiltak for å redusere tallet på de som ikke fullfører skolegangen. Disiplin i skolen skal utøves på en måte som er forenlig med barnets menneskeverd.

Art. 31



Kultur og fritid

Barnet har rett til hvile, fritid og lek, og til å delta i kunst og kulturliv. Samfunnet skal respektere og fremme barnets rett til fullt ut å delta i det kulturelle og kunstneriske liv og skal oppmuntre tilgangen til egnede og like muligheter for kulturelle, kunstneriske, rekreasjons- og fritidsaktiviteter.

Medvirkning og involvering i planprosessen

Det er mange involverte brukere og tjenester i en plan som skal beskrive mål og strategier for barn og unges oppvekst og livskvalitet i kommunen vår. Planprogrammet nevner mange viktige deltakere i medvirkningsarbeidet, som representerer ulike grupper som skal ivareta barn og unges interesser. Tidlig og bred involvering fra alle disse sikrer kvalitet og eierskap i planarbeidet, og gir samtidig kommunen bedre kjennskap til ulike utviklingsbehov og – muligheter. En bredt sammensatt arbeidsgruppe har arbeidet kontinuerlig gjennom planprosessen med å videreformidle og utvikle dette plangrunnlaget.

Gjennom planprosessen har det vært lagt særlig vekt på barn og unges stemme i arbeidet. Det er gjennomført mange ulike aktiviteter for å få bidrag fra de ulike aldersgruppene, fra små barnehagebarn til ungdommene på vei ut i voksenlivet. I medvirkning generelt, men spesielt i arbeidet med barn og unge, er det viktig med en tydelig forventningsavklaring for deltakerne i forhold til hva de bidrar til, og hva de kan forvente å få ut av sin deltakelse. Planprosessen har slik vært en del av arbeidet med å gi barn og unge i Vågan økt medvirkningskompetanse.

Det er brukt mange ulike verktøy for gjennomføring. Listen under viser en oversikt av disse:

- Med Ungdom i fokus – seminar og fokusdager med ca. 100 unge i kommunen
- Workshop med tjenestene

- Medvirkningsarbeid i barnehagene
- Medvirkningsarbeid på småtrinnet i skolene
- Møter med elevråd ved Gimsøy, Strauman, Skrova, Svolvær og Kabelvåg skole
- Møter med Vågan Ungdomsråd
- Samarbeid med samfunnsplan- og byplanarbeidene om ulike felles medvirkningsarbeider
- Workshop med blanding av deltaker som ansatte i ulike tjenester, barn, foreldre og politikere



Foto: Veslemøy Drangevåg

Nasjonale, regionale og lokale føringer i arbeidet

- Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging 2015 og 2019
- Fylkesplan for Nordland 2013 – 2025
- Regional folkehelseplan Nordland 2018 – 2025
- Nasjonal faglig retningslinje for helsestasjons- og skolehelsetjenesten 2017
- Tidlig oppdagelse av utsatte barn og unge 2019
- Regional plan for skolebasert kompetanseutvikling 2018 – 2022
- Rammeplan for barnehager 2017
- Revidert kompetansestrategi for kompetanse og rekruttering 2018 - 2022
- Fagfornyelsen og ny læreplan – under utarbeidelse
- St.meld. 21 (2016 – 17) Lærelyst – tidlig innsats og kvalitet i skolen
- Kommunal planstrategi for Vågan 2017 - 2020
- Kommuneplanens samfunnsdel – under utarbeidelse 2018/ 2019
- Kommunal plan for skoleutvikling 2018 - 2022
- Folkehelseplan for Vågan 2017 – 2022

Ung i Vågan

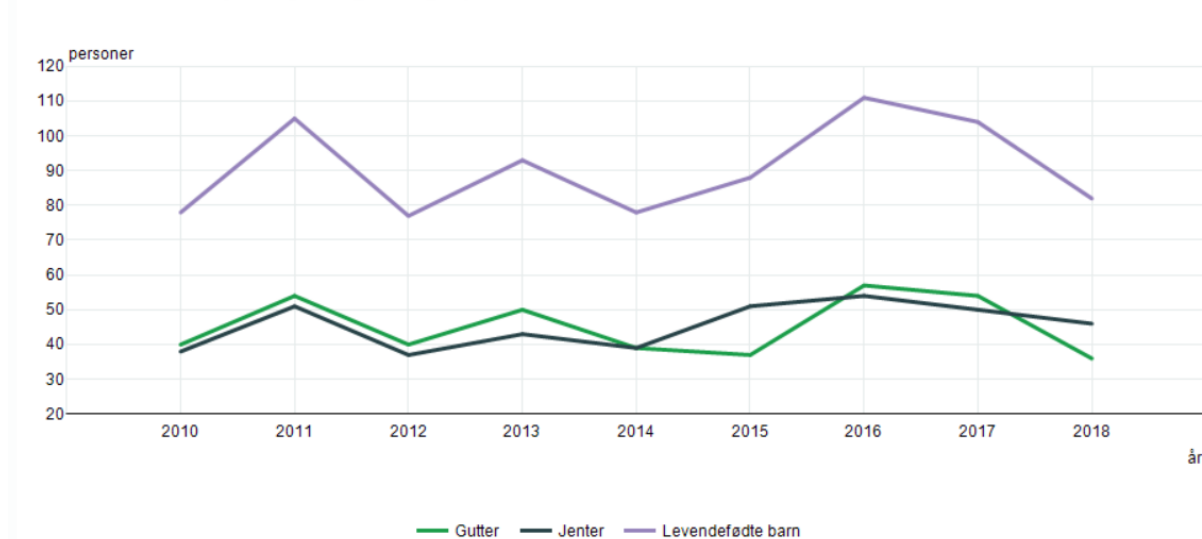
Planprogrammet, som ble vedtatt 26/11 2018, har beskrevet et utfordringsbilde med ulike utviklingstrekk for kommunen: <https://vagan.kommune.no/f/p1/id736ca14-0ee5-49e1-a4c7-68d1a5be969a/planprogram-oppvekstplan.pdf>

Samtidig har det vært viktig å skaffe oppdatert kunnskap basert på lokale forhold, samt ungdommenes egne erfaringer og bidrag inn i planarbeidet. Det er gjennomført betydelige medvirkningsarbeider for å sikre dette. Innspill fra barn og unge er tydeliggjort gjennom en presentasjon av «barn og unges tanker» ved hvert av satsningsområdene i planen.

Fra fødsel til voksenalv

Vågan har per januar 2019 en befolkning på 9565 personer. Av disse, er 2778 personer (1424 gutter og 1354 jenter) barn og unge mellom 0 og 24 år. Fødselsutviklingen varierer. De siste årene har det ligget mellom 78 til 115 fødte barn årlig. Helsepsykeleier – og jordmortjenesten ved Familieenheten følger opp nær 100 % av alle sped- og småbarn i kommunen. Formålet med tjenesten er å fremme psykisk og fysisk helse, fremme gode sosiale og miljømessige forhold, forebygge sykdom og skader, utjevne sosiale helseforskjeller og forebygge, avdekke og avverge vold, overgrep og omsorgssvikt. Vågan kommune har ansatt jordmor som tilbyr tidlig svangerskapskontroll og oppfølging av den gravide gjennom hele svangerskapet. Helsestasjonen følger opp sped- og småbarn og deres familier gjennom helsestasjonsprogrammet. Det tilbys minimum 14 konsultasjoner fra barnet er født til det begynner på skolen, men det gjøres også individuelle tilpasninger ved behov. Skolehelsetjenesten er elevenes egen lovpålagte helsetjeneste. Helsepsykeleier kommer til skolen. Skolehelsetjenesten tilbyr blant annet veiledning, undervisning og «åpen dør» til elever og deres familier. Helsepsykeleier samarbeider også tett med skolen og de andre tjenestene ved Familieenheten. Helsestasjons- og skolehelsetjenesten har også ansvar for barnevaksinasjonsprogrammet. Helsestasjon for ungdom (HFU) er et tilbud til ungdom fra 8.klasse til og med 24 år. HFU er et gratis lavterskeltilbud hvor ungdom kan komme i kontakt med leger, helsepsykeleier, jordmor og sykeleier for samtale, prevensjonsveiledning, graviditetstest, nødprevensjon og testing/behandling for seksuelt overførbare infeksjoner.

04231: Levendefødte, etter kjønn og år. Vågan, Levendefødte.



Toppåret 2016 skapte noen utfordringer med å få nok barnehageplasser til alle som ønsket det, samtidig som at kommunen bosatte mange flyktninger i samme periode. Og det ble behov for

nyopprettede plasser raskt. Andelen barn med barnehageplass har ligget jevnt rundt 88 % siden 2015. Nytilflyttede har hatt utfordringer med å få barnehageplass utenom hovedopptak. Kommunen har de senere årene økt antall barnehageplasser for å imøtekomme behovet. Andelen av minoritetsspråklige barn som går i barnehage har vært lavt, men var i 2019 oppe i 91,5 %.

Våren 2019 ble det gjennomført en ny UngData-undersøkelse ved kommunens ungdomstrinn og videregående skole, som gir oss et fornyet innblikk i barn og unges opplevelse av egen hverdag i kommunen. Resultatene viser noen endringer fra undersøkelsen i 2016.

Framtidstro

Et gjennomgående trekk i UngData er at ungdommene i 2019 er mindre fornøyde enn de var i 2016, og de har mindre framtidstro og optimisme. Tidstrend fra 2016 til 2019 viser at det er noe nedgang i andelen som tror de vil leve et lykkelig liv eller som tror de vil ta høyere utdanning. Videre er det en markant økning i andelen som tror de vil oppleve arbeidsledighet. Dette er i tråd med generelle samfunnstendenser. Samtidig har det aldri vært så mange unge som tar høyere utdanning som nå, noe som gjenspeiler en utdanningsorientert ungdomsgenerasjon. Folkehelseprofilen for 2019 viser til en videre nedgang i frafall fra videregående skole fra tidligere år, som nå ligger på 25 %. Dette er noe høyere enn landet ellers. Tre av fire innbyggere i Vågan har fullført videregående eller tatt høyere utdanning. Denne andelen er noe lavere enn landssnittet. Tall fra SSB viser en arbeidsledighet på 2,8 % blant kommunens unge mellom 15 og 29 år, noe som tilsvarer det nasjonale snittet. I aldersgruppen 18 – 24 år og 25 – 34 år er henholdsvis 1,8 % og 2,7 % registrert uføre.

Trivsel, miljø og fritid

UngData (2019) viser at nesten 90 % av ungdommene trives på skolen i Vågan. På landsbasis har andelen unge som trives på skolen sunket hvert år siden 2012, og denne trenden ser vi også noe til i vår kommune. Det er flere som skulker skolen, og det er en betydelig større andel som føler seg mobbet, rundt 12 % i Vågan mot 7 - 8 % i landet for øvrig. Dette kan tyde på en utvikling av et litt tøffere miljø i kommunen. Tallene viser også at flere har opplevd trusler om vold eller er utsatt for vold fra voksne eller jevnaldrende. Opptil en tredjedel av unge i Vågan har rapportert at de har blitt utsatt for negative opplevelser via nett eller mobil. Dette inkluderer digital mobbing med bilder, sårende kommentarer, utestengelser eller trusler.

Det er 60 % som gir positiv tilbakemelding i 2019 ved spørsmål om de er fornøyde med sitt lokalmiljø, en nedgang på 10 % fra 2016. Tre av fire opplever tilbudet om idrettsanlegg som bra der de bor, og over halvparten opplever et godt kulturtilbud. Kollektivtilbudet scorer fortsatt dårlig, der kun en tredjedel opplever dette som bra. I 2016 ga 84 % av ungdommene tilbakemelding om at de savnet en møteplass på fritiden, eksempelvis fritidsklubb eller ungdomshus. I 2019 rapporterer 46 % at de opplever at tilbudet til ungdom er bra når det gjelder lokaler for å treffe andre på fritiden (fritidsklubb, ungdomshus e.l.). Ungdomsklubb i Kabelvåg med oppstart i 2018 ser ut til å ha hatt en positiv virkning. En nasjonal trend er at unge slutter i organisert idrett i løpet av ungdomstiden, noe vi også ser tendenser til i Vågan. Mange av disse begynner på treningssenter eller trener på egen hånd. Totalt sett er det 78 % av de unge i Vågan som trener mellom 1- 5 ganger i uka. Idrett og aktiviteter kan for mange være kostbart. Folkehelseprofilen viser at en av ti unge i Vågan mellom 0 – 17 år lever i lavinntektsfamilier. Dette kan være med på å begrense adgangen til å delta i ulike aktiviteter.

UngData (2019) forteller oss at de unge fortsatt bruker mye tid på skjerm, der fire av fem ungdommer bruker mer enn to timer foran skjermen hver dag, utenom skolen. Det er tydelige

kjønnsforskjeller, der guttene bruker mest tid på elektroniske spill, bruker jentene tid på sosiale medier. Internett har gjort behovet mindre for å møtes fysisk, og mange bruker mye tid på å være sosiale via nett. Hjemmet er blitt et stadig viktigere oppholdssted for de unge, og den nasjonale trenden der de tilbringer stadig mindre tid sammen med venner hjemme hos hverandre, bekreftes også i UngData.

Helse, livsstil og selvbilde

En tidstrend i UngData fra 2016 til 2019 viser en økning i antall unge som er plaget av depressive symptomer. En av fire plages også med ensomhet. Andelen er markant størst hos jenter på ungdomstrinnet. Tallene for ensomhet er noe høyere i Vågan enn landsnittet. De unge rapporterer også om ulike plager som eksempelvis bekymringer, motløshet, søvnproblemer, og håpløshet med tanke på framtiden. Mange unge sliter også med fysiske helseplager, i form av hodepine, magesmerter, nakke-skuldersmerter mm. 15 % av de unge bruker reseptfrie medikamenter minst ukentlig.

UngData bekrefter at de fleste ungdommene driver med en eller annen form for fysisk aktivitet, og kun 16 % har gitt tilbakemelding om at de aldri eller sjelden trener. Kun 65 % av de unge er fornøyde med helsa si, det er en liten nedgang fra forrige undersøkelse. De unge er også i mindre grad fornøyde med utseendet sitt. Kun 55 % (mot 60 % i 2016) sier at de er fornøyde, og det er en andel på 32 % som sier de er litt eller svært misfornøyd med eget utseende.

Det er stor variasjon i kosthold, men på det positive er det en mye større andel som spiser jevnlig frukt og grønt, enn for eksempel godteri, i løpet av uka. Det ser ut til at vann er etablert som den mest brukte drikken, der tre av fire drikker vann daglig. Energidrikk, brus og lettbrus er det under 20 % som sier de drikker hver dag.

Skolehelsetjenestens vektmålinger blant kommunens 2.klassinger og 8.klassinger fra de siste tre skoleårene viser noe varierende tall, men kan indikere behov for mer oppfølging. Her måles BMI (kroppsmasseindeks) der BMI > 25 indikerer overvekt.

Tabell: Skolehelsetjenestens vektmålinger

	Skoleåret 2016/17		Skoleåret 2017/ 18		Skoleåret 2018/ 19	
ISO-KMI	2. kl. (105 elever)	8. kl. (104 elever)	2. kl. (84 elever)	8. kl. (118 elever)	2. kl. (91 elever)	8. kl. (120 elever)
>25	12,6 %	19,7 %	11 %	22,4 %	13,6 %	19,2 %
>30	2,1 %	2,08 %	3,4 %	3,5 %	4,5 %	2,4 %
>35	1,05 %	-	-	-	0,9 %	-
	15,75 %	21,78 %	14,4 %	25,9 %	19 %	21,6 %

Siste skoleåret var det en økning blant 2. klassingene som har en BMI over 25. Det var samtidig en nedgang blant 8. klassingene som har en BMI over 25. Folkehelseprofilen for 2019 viser at blant kommunens 17-åringene har 29 % en BMI >25, og det er en økende tendens og det er noe høyere enn det nasjonale tallet på 23 %. Så selv om ungdommene rapporterer om et noe sunnere kosthold, er dette med kosthold noe vi må følge opp.

Bruk av rusmidler som tobakk, alkohol og hasj/ marihuana er noenlunde tilsvarende landsnittet. Andelen som røyker har økt fra 1 til 2 %, og andelen som snuser har økt fra 2 til 3 %. Tall for alkoholbruk viser at 12 % av ungdomsskoleelevene har vært tydelig beruset. Andelen er størst blant guttene, og økende utover ungdomstrinnet. Det er bekymringsfullt at 12 % av 10.klasseelevene og 30

% av elevene på VG1 får lov av foreldre å drikke alkohol. Hele 23 % av 10.klassingene har svart at de ikke vet om de får lov av foreldrene å drikke alkohol.

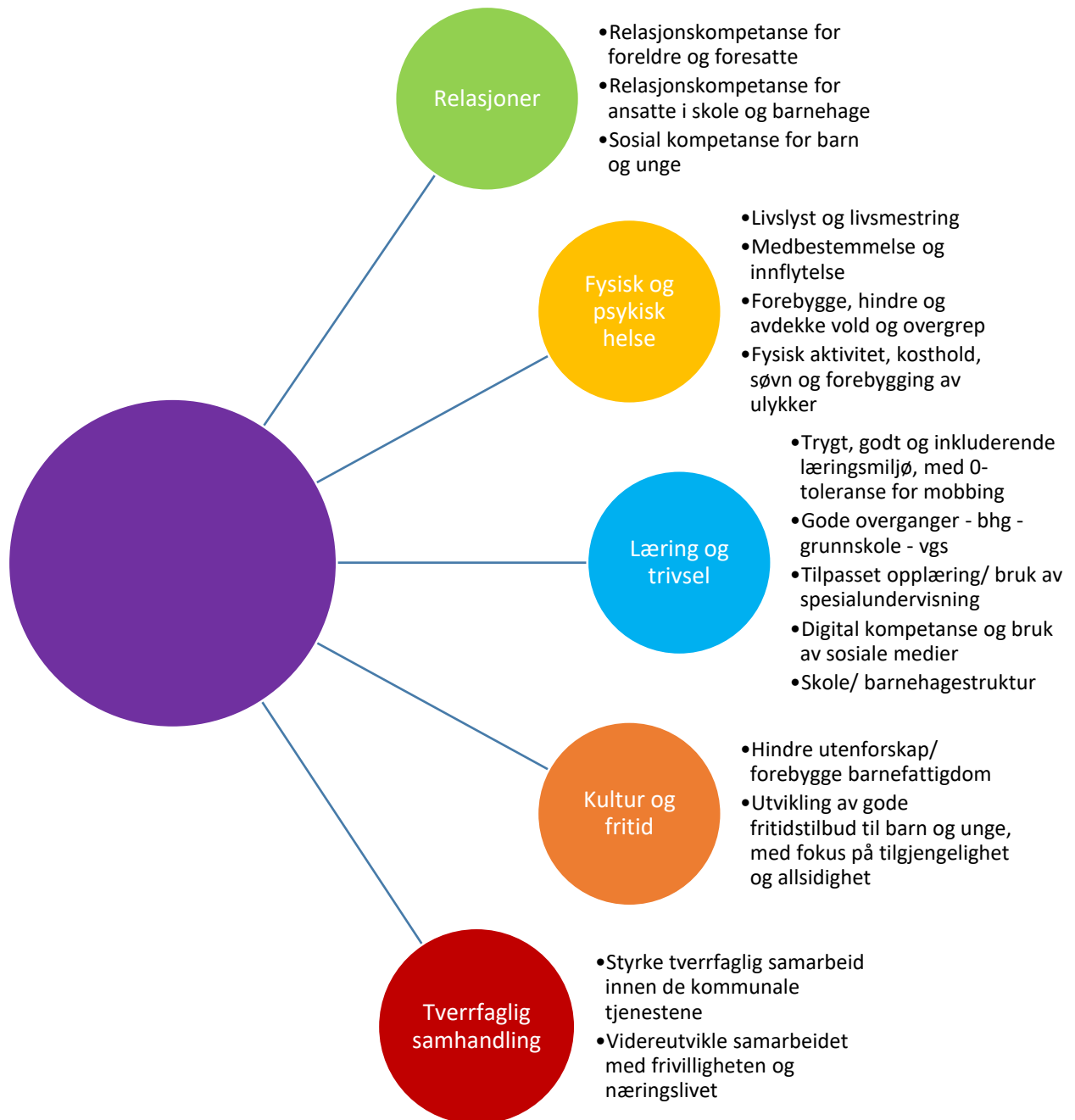
I 2019 er det 2 % av ungdomsskoleelevene har brukt hasj eller marihuana siste år. Det er en markant økning i andel (10%) som har blitt tilbudt hasj/ marihuana. På videregående skole forteller 18 % av elevene på VG1 at de har brukt hasj/ marihuana det siste året. Over halvparten av elevene på VG3 har blitt tilbudt hasj/ marihuana.

Vågan kommune arbeider etter SLT-modellen i et tverrfaglig samarbeid mellom kommunale tjenester og politiet. Politiet arbeider aktivt med å avdekke risikomiljøer for rus og kriminalitet, og enkeltindivider blir fulgt opp i samarbeid med politi, SLT og skole. Det har tidligere blitt avdekket risikomiljø med alder fra 10.klassetrinn og VGS- elever. Avdekte forhold omhandlet narkotika, vold og sedelighetssaker. I dag er akkurat dette miljøet oppløst, men man ser at det er behov for å være på vakt for å unngå nyetablering av slike miljøer. Det er de siste årene benyttet ruskontrakter i oppfølging av unge rusmisbrukere. I 2018 var det etablert 11 slike kontrakter, og hittil i 2019 er det etablert 6 kontrakter. Fram til nå har SLT-koordinator og politiet opplevd 100 % rehabiliteringseffekt i dette tiltaket, der effekten ligger i tidlig intervensjon.



Foto: Inger Karine Sortland

Fem målområder med tilhørende satsningsområder



Relasjoner

Art. 18



Gode og trygge relasjoner er avgjørende for barns utvikling og livskvalitet. Barn har rett på trygghet og kjærlighet i sine nære relasjoner. En god relasjon bygger på likeverdighet og det er alltid den voksne som har ansvar for kvaliteten på relasjonen. Hvis den voksne har en god relasjon til barnet kan vi i mye større grad forvente at barnet er villig til å samarbeide. Dette gjelder på alle arenaer i barns liv.

Læring og det å oppleve mestring og trygghet er preget av kvaliteten i samspillet mellom barn, og mellom barn og voksne. Når barnet ikke samarbeider med den voksne må den voksne ta ansvar for, ved hjelp av sin sensitivitet, å finne ut hvorfor.

Barn og unge i Vågan kommune skal oppleve å ha gode relasjoner til andre barn og voksne i hjemmet, i barnehagen, på skolen og på fritiden.

Relasjonskompetanse for foreldre og foresatte

Dette gjør vi:

- Generell foreldreveiledning på individuelt plan på tvers av tjenester
- Foreldreforbereidende kurs og gruppekonsultasjoner på helsestasjonen
- Foreldreveiledningsprogram i De Utrolige Årene (DUÅ) og Trygghetssirkelen (COS)

Barn og unges tanker:

- Foreldre må være gode venner
- Foreldre må gjøre aktiviteter sammen med barna sine
- Det er viktig at foreldre er til stede i barnas liv

Dette vil vi bli gode på:

- Foreldre som gode rollemodeller
- Opprettholde og utvikle gode foreldrestøttende tiltak
- Bidra til relasjoner og dialog mellom foreldre uavhengig av samlivsform og omsorgsløsninger
- Fellesskap blant foreldre og foresatte med barn i samme alder, som samarbeider om å skape felles normer

Relasjonskompetanse for ansatte i barnehage og skole

Gode relasjoner til barna er avgjørende for at de mestrer, lærer og utvikler seg. Ansatte i barnehage eller skole må være dyktige til å bygge relasjon til hvert enkelt barn, og sørge for at alle føler seg inkludert. Læringsaktivitetene må tilpasses slik at alle har mulighet til å lykkes. Det må legges til rette for at lek og læring mellom barna utvikler seg.

Dette gjør vi:

- Alle barnehagene bruker skole- og barnehageprogrammet De Utrolige Årene (DUÅ)
- Skolene har klasseledelse som et av utviklingsområdene sine
- Enkelte skoler har fått opplæring i De Utrolige Årene
- Enkelte ansatte i barnehager har fått opplæring i Trygghets sirkelen (COS)

Barn og unges tanker:

- Lærerne bør ta initiativ til å gjøre aktiviteter med elevene, for å bli godt kjent
- Vis at dere ser oss
- De voksne i barnehagen må være snille og glade

Dette vil vi bli gode på:

- Alle som samhandler med barn i sitt arbeid skal ha god relasjonskompetanse
- Voksne som er tydelige og trygge, og viser respekt, omsorg og anerkjennelse
- Kompetanseheving om hva som bygger gode relasjoner
- Ansatte med lederkompetanse og evne til samarbeid
- Samarbeid med foreldre og foresatte i barnehager og skoler

«Kjenn du folkan dine? Lika du dem?»

Sosial kompetanse hos barn og unge

Dette gjør vi

- Bruker Psykologisk Førstehjelp i barnehager og skoler
- Bruker «Mitt valg» i opplæringen på enkelte skoler
- Bruker De Utrolige Årene i barnehager og noen skoler
- Samtalegrupper for barn med to hjem
- Bruker Steg for steg i barnehager

Barn og unges tanker:

- En god venn leker med meg og deler
- En god venn trøster og viser at han liker meg
- Uten venner blir man ensom
- Det er viktig å ha noen å snakke med, som bryr seg
- Alle må lære toleranse tidlig
- Ingen må snakke stygt til hverandre

Dette vil vi bli gode på:

- Tydelige strukturer og klare forventninger for barn
- Tilrettelegge for arenaer hvor barn og unge kan utvikle gode sosiale ferdigheter som samarbeid, empati, selvhevdelse, selvkontroll og ansvarlighet
- Tilrettelegge for sosial tilhørighet for alle barn og unge

«barn bli lei seg om de ikke har venner»



Fysisk og psykisk helse

Art. 24



God fysisk og psykisk helse er viktig for barn og unges livskvalitet og for å mestre ulike faser i livsløpet. Foreldre/omsorgsgivere skal ivareta barns behov på en slik måte at det fremmer den fysiske og psykiske helsa gjennom hele livet. Dette handler om å skape gode og trygge omsorgsbetingelser som skaper grunnlag for helse og vekst. Barnehage og skole er også sentrale arenaer for utviklingen av barns fysiske og psykiske helse. Fysisk og psykisk helse henger sammen og påvirker hverandre. Det er viktig at barn tidlig får erfaring og kunnskap om hva som fremmer god fysisk og psykisk helse. Det gir dem mulighet til å ta gode livsvalg. Et lokalsamfunn som legger til rette for like muligheter for god helse hos hver enkelt, har stor betydning for folkehelsen i kommunen.

Psykiske lidelser i barne- og ungdomsårene øker risikoen for frafall i skolen, løse tilknytning til arbeidsmarkedet, økonomiske vansker, utfordringer i relasjoner, rusmisbruk, samt dårligere fysisk og psykisk helse senere i livet. De viktigste tiltakene for å forebygge fysisk og psykisk uhelse gjøres på oppvekstarenaene og handler om å sikre barn gode oppvekstbetingelser. Vi kan si at oppvekstvilkår er helse – da barns helse formes og påvirkes innenfor barns oppvekstvilkår og oppvekstarenaer.

Vågan kommune vil jobbe med å skape gode oppvekstbetingelser, og legge til rette for utvikling av god fysisk og psykisk helse for alle barn og unge i kommunen.

Livslust og livsmestring

Livsmestring dreier seg om å kunne forstå og å kunne påvirke faktorer som har betydning for mestring av eget liv. Livslust handler om en følelse av glede og tilfredshet med tilværelsen. Det er viktig at barn og unge lærer å håndtere medgang og motgang, og personlige og praktiske utfordringer på en best mulig måte. I barne- og ungdomsårene er utvikling av et positivt selvbilde og en trygg identitet særlig avgjørende. Livslust og livsmestring er tema i både i rammeplanen for barnehagen og i overordnet del til læreplanverket.

Dette gjør vi:

- Svangerskaps- og barselomsorg
- Sped- og småbarnsoppfølging
- Veiledning til foreldre
- Samtaletilbud til barn og unge fra helsesykepleier/psykologer ved Familieenheten
- Helsefremmende skoler og barnehager
- Bruker psykologisk førstehjelp i barnehager og skoler
- Helsestasjon for ungdom
- Ungdomsloser

Barn og unges tanker:

- Skolehelsetjenesten må være synlig og lett tilgjengelig
- Helsetilbudet i kommunen har lang reisevei og ventetid
- Barn og unge trenger informasjon om det helsetilbudet som finnes
- Barn og unge bør ha et godt tilbud om psykisk helsehjelp
- Ønsker å lære hverdagslige nyttige ting som å betale regninger

Dette vil vi bli gode på:

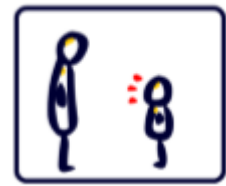
- Identifisere sårbare og utsatte barn og unge
- Kunnskap om hva som skaper god fysisk og psykisk helse og sammenhengen mellom disse
- Like muligheter for aktiv deltakelse i samfunnet gjennom fokus på universell utforming
- Tilgjengelige helsetjenester for barn og unge
- Fokus på psykisk helse
- Foreldresamarbeid
- Samhandling og samarbeid mellom ulike tjenester



Medbestemmelse og innflytelse

Barn og unge har rett til å være med på å påvirke sin egen hverdag. I viktige avgjørelser som påvirker barn skal de få mulighet til å bli hørt, selv om det ikke betyr at det blir slik barn vil. Det må legges til rette for gode arenaer hvor barn og unge får mulighet til å si sin mening når kommunen planlegger eller det skjer endringer i lokalsamfunnet der de bor.

Art. 12



Dette gjør vi:

- Kommunen deltar i «Vårres unga - vårres framtid» og regionalt samarbeid i Lofoten
- Etablert et ungdomsråd
- Barnekonvensjonen er tema i både barnehage og skole

Barn og unges tanker:

- Elever må oppleve å bli tatt på alvor i elevrådet
- Barn og unge må oppleve å bli hørt
- Det må vises at det skjer noe når man prøver å påvirke
- Barn og unge trenger tidlig opplæring i medvirkning
- Barn og unge ønsker å bli hørt i eget liv

Dette vil vi bli gode på:

- Barn og unges stemme skal bli hørt i egen hverdag
- Etablere gode arenaer for barn og unges medvirkning
- Barn og unge skal bli tatt på alvor og oppleve reell medvirkning i ulike kommunale prosesser
- Brukermedvirkning i de ulike tjenestene



Forebygge, hindre og avdekke vold og overgrep

Barn er sårbare og har særlig behov for beskyttelse og omsorg.

«Vold er enhver handling rettet mot en annen person, som gjennom at denne handlingen skader, smerter, skremmer eller krenker, får den personen til å gjøre noe mot sin vilje eller slutte å gjøre noe den vil.» Vold kan gi barnet en følelse av frykt, avmakt, skyld, skam, mindreverd, fortvilelse eller en grunnleggende følelse av å ikke være ønsket og elsket.



Noen barn og unge i Norge utsettes for negativ sosial kontroll, tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og æresrelatert vold. Vold og overgrep kan forekomme i alle kulturer og samfunnslag.

Mange barn som vokser opp med vold, overgrep og krenkelser i hjemmet kjenner ingen annen virkelighet. De vet ofte ikke at det de erfarer ikke er greit, og har dermed ikke kunnskapen de behøver for å be om hjelp. For eldre barn og ungdommer kan det være vanskelig å vite grensene for hva som er overgrep. Om lag 1 av 20 barn og unge vokser opp under forhold preget av vold. Dette innebærer at de enten har blitt slått, sparket eller angrepet fysisk på andre måter. 1 av 5 jenter og 1 av 14 gutter oppgir at de har opplevd seksuelle overgrep før fylte 18 år.

Konsekvensene av å oppleve vold eller seksuelle overgrep i barndommen kan være alvorlige. Mange utvikler psykiske og/eller fysiske helseplager. Å oppleve vold som barn gir også økt risiko for å bli utsatt for vold som voksen.

Dette gjør vi:

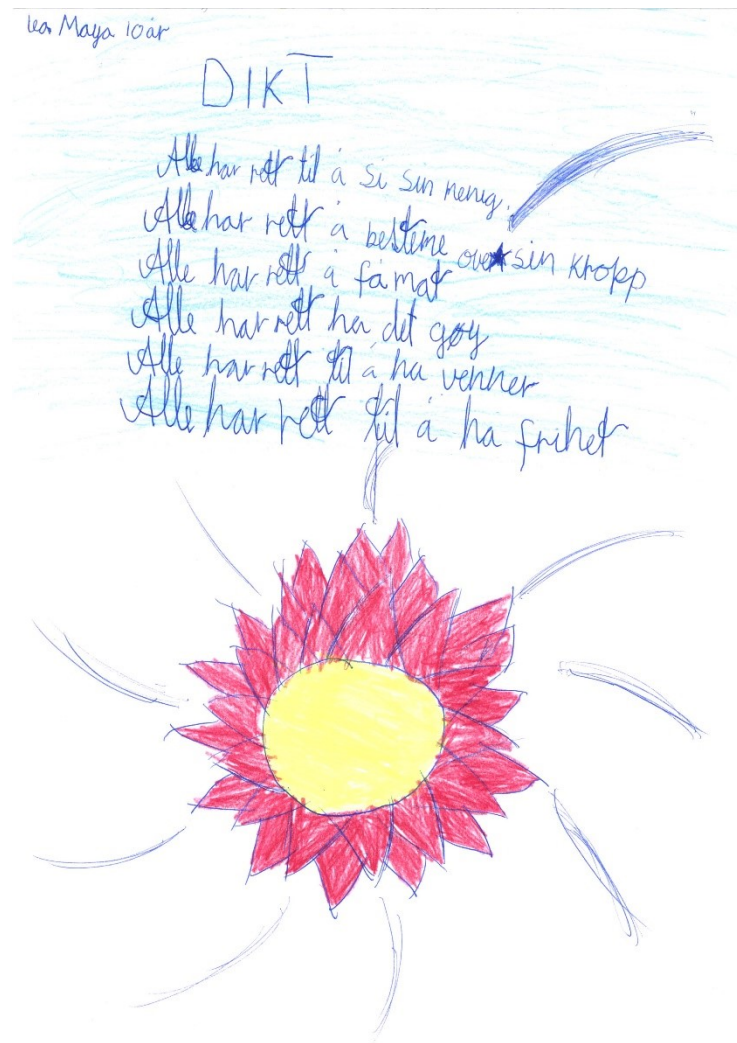
- Tverrfaglig skole- og barnehageteam
- Konsultasjonsteam
- «Barnepakka»
- Grensesetting i forhold til egen og andres kropp er tema i barnehagene
- E-læringskurs Vold og seksuelle overgrep mot barn
- Døgnbemannet barnevernsvakt
- Opplæringsprogrammet «Tidlig inn»
- Foreldreveiledning og foreldrekurs
- Oppfølging og samtaler fra barneverntjenesten

Barn og unges tanker:

- Kommunen må beskytte barn som ikke har det bra hjemme
- De voksne må snakke med barna
- Viktig å ha noen å si fra til hvis man ikke har det bra
- Raskere rettsaker
- Lære grensesetting hos foreldre, lærere og helsesykepleier

Dette vil vi bli gode på:

- Skape trygge arenaer for samtaler med barn og foresatte som gjør det enklere å snakke om utfordrende tema
- Å lære barn og unge om grensesetting relatert til egen kropp og seksualitet i barnehage, grunnskole og videregående skole i samarbeid med helsetjenesten
- Videreutvikle rutiner for å forebygge, hindre og avdekke vold og overgrep og sikre at ansatte har kompetanse til å følge opp disse
- Å ha gode prosedyrer for å avdekke omsorgssvikt og overgrep og kunnskap om tegn/signaler som gjør at vi skal reagere
- Tverrfaglig samhandling mellom ulike tjenester og fagpersoner



Fysisk aktivitet, kosthold, søvn og forebygging av ulykker

Barn som er fysisk aktive får en rekke helsefordeler. Med et generelt synkende aktivitetsnivå er det viktig at foreldre og foresatte bidrar til å gi barnet gode og positive vaner. Å være i aktivitet vil blant annet redusere risikoen for overvekt og fedme. Det vil kunne gi bedre søvn og større evne til å slappe av. Fysisk aktivitet ser også ut til å ha en positiv effekt på depresjon, angst og atferdsproblemer hos barn og unge. Mye tyder på at trening kan gi et styrket selvbilde, bedre sosial tilpasning, økt tro på egen mestring og økt trivsel.

Art. 24



Overvekt er et problem som rammer flere og flere barn og unge. Det viser også målingene i vår kommune. Dette har en sammenheng med både redusert fysisk aktivitet, men også økt tilgang på et kosthold med mye sukker og mettet fett.

God søvn er helt avgjørende for velvære og sunn helse. Dårlig søvn påvirker humøret, konsentrasjonen og yteevnen dagen etter. Søvnproblemer er blant de vanligste helseproblemene i alle aldre. Søvnvansker, atferdsforstyrrelser og emosjonelle forstyrrelser forekommer ofte samtidig.

Ulykker er en av de største truslene mot barns liv og helse. Årlig omkommer nærmere 50 barn under 15 år av ulykkesskader. Drukning-, trafikk- og forgiftningsulykker er de vanligste dødelige ulykkeskadene for barn og unge. Ulykker og skader er en viktig årsak til redusert helse hos barn og unge. Slike ulykkeskader skjer først og fremst i og rundt hjemmet og i forbindelse med idrett og trening. Ulykker og skader kan i stor grad forebygges.

Dette gjør vi:

- Helseyskepleier- og jordmortjenesten veileder om disse temaene
- Helsefremmende barnehager og skoler
- Lokale retningslinjer for mat og måltider i skolen
- Kursing på tvers av enheter
- Råd og veiledning om kosthold og verdien av fysisk aktivitet
- Det tilbys stort og variert fritidstilbud til barn og unge med godt dugnadsengasjement
- Gratis hall-leie/gymsal til aktiviteter for barn og unge
- «Åpen hall» arrangementer for ungdom
- Ballbinger etablert rundt om i kommunen
- BUA – gratis lån av fritidsutstyr

Barn og unges tanker:

- Felles idrettslag/idrettsklubb
- Det er viktig å spise sunt
- Gå tur for å få energi
- Gøy med forskjellige aktiviteter

Dette vil vi bli gode på:

- Legge til rette for bevegelse i skole- og barnehagehverdagen
- Bredt og variert fritidstilbud som er tilgjengelig for alle
- Tilrettelegging av nærturmuligheter
- Kompetanse om kosthold, aktivitet og søvn
- Ulykkesforebyggende tiltak på de arenaer hvor barn og unge er spesielt utsatt
- Ansvarliggjøring av hjemmet som helsefremmende arena
- Bevisstgjøring av skolene og barnehagene som helsefremmende arenaer



Læring og trivsel

Læring er en livslang prosess gjennom lek, fritid, barnehage, skole og arbeid. For å mestre et samfunn i endring med stor informasjonsflyt er det viktig med sosial læring, egen trygghet, evne og vilje til endring, kreativitet og kritisk sans.

Art. 28



Vågans viktigste ressurs er menneskene som bor her. Det er kunnskap, kreativitet og skapertrang som gjør oss i stand til å løse morgendagens oppgaver. Vi trenger kompetent arbeidskraft nå og i framtida. I barnehage og fellesskolen møtes barn og unge med ulik bakgrunn, fra ulike samfunnslag, og lærer hverandre å kjenne. Barnehager og skoler i Vågan er svært viktige for at Vågan kommune skal nå våre strategiske mål. Barnehagene og skolene våre skal være trygge lære- og oppvekstmiljø, der vi aktivt forhindrer mobbing, mistriivsel og skolefravær. En god barndom varer hele livet. Barnehagene i Vågan skal ivareta barns behov for trygghet, omsorg og lek og er første skritt på veien til livslang læring og dannelse. Vågan kommune skal være en leksebevisst kommune.

Barn og unge i Vågan skal gjennom sin oppvekst i kommunen oppleve et trygt og godt oppvekstmiljø, der de rustes til et videre godt liv som individ og medborger.

Trygt, godt og inkluderende læringsmiljø, med nulltoleranse for mobbing

Dette gjør vi:

- Trivselslederprogrammet er tatt i bruk på noen skoler
- «Mitt valg» opplæring gitt til flere skoler
- Har handlingsplaner for psykososialt læringsmiljø i skolene
- Felles handlingsplan mot mobbing i barnehagene
- Helsefremmende barnehager og skoler
- Ungdomsloser
- Undervisningsopplegget «Psykologisk førstehjelp» brukes i barnehager og skoler
- LP-modellen

Barn og unges tanker:

- Aktiviteter som inkluderer alle
- Skolene må ha fokus på mobbing
- Tilstedeværende voksne som følger med
- Vise respekt for hverandre
- Tilpasset undervisning til hver enkelt elev

Dette vil vi bli gode på:

- Barn og unges stemme høres i planleggingen av deres barnehage- og skolehverdag
- Inkluderende læringsmiljø i barnehager og skoler
- Avdekke hendelser som påvirker læringsmiljøet negativt
- Å forebygge mobbing
- Voksne som er til stede, ser og griper inn
- Lære barn og unge positiv konflikthåndtering og å løse situasjoner på en enkel og god måte

- Jobbe konstruktivt og systematisk med skolefravær
- Forebygge frafall i grunnskole og videregående skole

Gode overganger – barnehage – grunnskole – videregående skole

Dette gjør vi:

- Årshjul som viser aktiviteter barnehage og skole skal gjøre før skolestart med førskolegruppa
- Overgangssamtaler
- Hospitering på videregående
- Newtonrommet/biblioteket– blir kjent med videregående
- Valgfag for 9. klasseelver på videregående innenfor fagområdene Service og samferdsel og Teknikk og industriell produksjon

Barn og unges tanker:

- Skolestart kan være skummelt
- Redd for å ikke lære
- Større barn kan være skumle
- Få nye venner

Dette vil vi bli gode på:

- Trygg oppstart i barnehager
- Rutiner for trygge og forutsigbare overganger
- Informasjonsflyt mellom barnehage, grunnskole og videregående
- Følge opp barn som ikke går i barnehage
- Legge til rette for at vennskap skapes og utvikles



Tilpasset opplæring/ bruk av spesialundervisning

Prinsippet om tilpasset opplæring favner både ordinær opplæring og spesialundervisning. Tilpasset opplæring er de tiltakene barnehagene og skolene setter inn for å sikre at alle barn får best mulig utbytte av opplæringen. Tiltakene kan være knyttet til organisering av opplæringen, pedagogiske metoder og progresjon. Tilpasset opplæring er et virkemiddel for at barna skal oppleve økt læringsutbytte. Godt læringsmiljø og gode systemer for lokalt arbeid med rammeplan og læreplan, vurdering og tilbakemelding er viktige forutsetninger for å fremme læring.

Barn under opplæringspliktig alder, som har et særlig behov for spesialpedagogisk hjelp, har rett til slik hjelp. Kommunen har plikt til å oppfylle retten til spesialpedagogisk hjelp. Formålet er å gi barnet tidlig hjelp og støtte i for eksempel språklige og sosiale ferdigheter.

Vågan kommune har et høyt antall barn i kontakt med PPT, både barn under opplæringspliktig alder og elever i grunnskolen, og kommunen bruker mye ressurser på dette. Elevene i Vågan presterer i all hovedsak på landsnittet når det gjelder nasjonale prøver og grunnskolepoeng, med noen små variasjoner.

Dette gjør vi:

- Tilpasset opplæring som satsningsområde i skoleutviklingsplanene
- Innfører to-lærersystem i småtrinnet
- «De utrolige årene» i barnehagene
- Bruker systematisk observasjon og kartlegging i barnehagene
- Observasjon og kartlegging som en del av helsestasjonsprogrammet

Barn og unges tanker:

- Det er viktig at alle elever som trenger hjelp får det
- Noen lærere er flinke til å variere undervisningen
- Det er fint når man kan bruke digitale læringsprogrammer

Dette vil vi bli gode på:

- Pedagogisk analyse og bruk av avpassede tiltak ved behov så tidlig som mulig
- Tidlig avdekking av utfordringer hos barn og unge og hensiktsmessig handlingskompetanse ut fra dette
- Begynneropplæringen i lesing, skriving og regning
- Praktisk, variert og motiverende undervisning
- Læringsfremmende vurdering
- Høy kompetanse på tilrettelagt opplæring og tilpasset undervisning

Digital kompetanse og bruk av sosiale medier

Dette gjør vi:

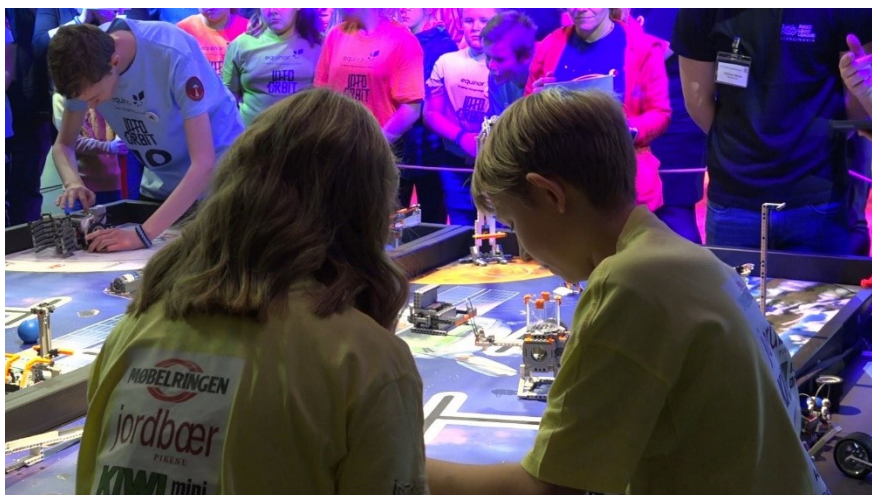
- Arrangerer First Lego League
- Alle elever får PC når de begynner i 7. klasse
- Nettvett kurs
- Digital praksis i barnehagene med fokus på digitale uttryksformer og digital dømmekraft
- Fokus på digital kompetanse og bruk av sosiale medier i helsestasjons- og skolehelsetjenesten

Barn og unges tanker:

- Opplæring i digital kompetanse er mer enn skriveprogram
- Mengdetrening er viktig for å lære digital kompetanse
- Mye bruk av PC i skolen
- Lære nettvett hjemme

Dette vil vi bli gode på:

- Profesjonsfaglig digital kompetanse hos ansatte i barnehage og skole
- Gi barn og unge i kommunen digital kompetanse for fremtiden og god kjennskap til nødvendige dataverktøy
- Bruke digitale verktøy for å fremme inkludering i barnehage og skole
- Fremme bevisste holdninger til egne og andres bruk av sosiale medier
- Universell utforming



Skole og barnehagestruktur

Dette gjør vi:

- Har en desentralisert skolestruktur med skoler og barnehager i tilknytning til tettstedene i kommunen
- Prioriterer opprustning av barnehagene og skolene også i distriktene

Barn og unges tanker:

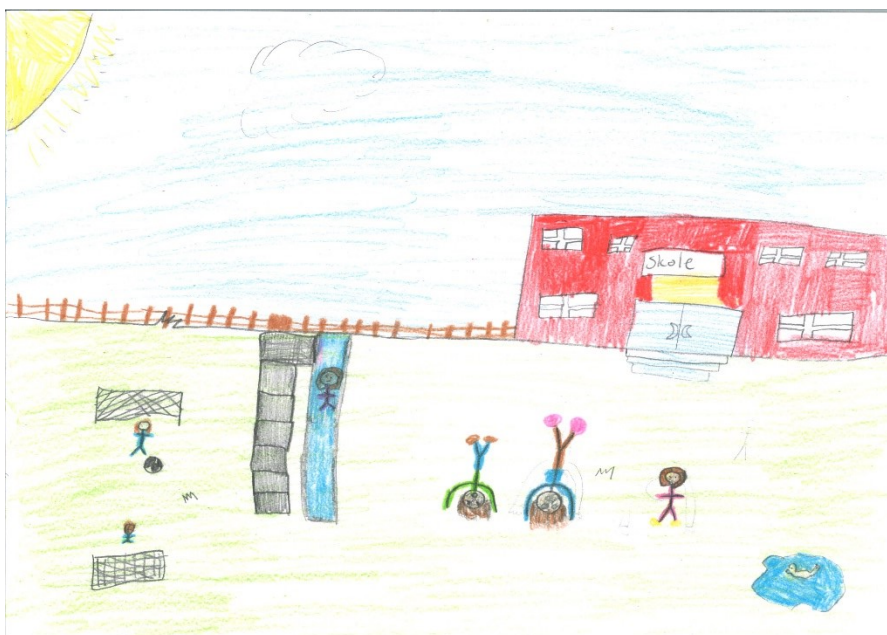
- Alle kjenner hverandre godt på små skoler
- Færre venner å velge mellom på en liten skole
- Hvis man ikke passer inn på en liten skole, så blir man veldig alene
- Hadde vært fint å få en undersøkelse om hvordan elevene synes det er å gå på stor eller liten skole
- Burde vært lov for elever å ha fritt skolevalg slik at hver enkelt kan velge selv

Dette vil vi bli gode på:

- Trygge og gode læringsmiljø til alle barn og unge i kommunen
- Ha godt kvalifiserte ansatte i barnehager, skoler og i tjenestene som arbeider med barn og unge
- Alle ansatte oppfyller kompetansekravene

Sitat elev:

- «En god skole er et sted hvor alle kan være seg selv»



Kultur og fritid

Art. 31



Kultur og fritid er viktig for personlig utvikling og sosialt fellesskap. Gode kultur- og fritidstilbud er avhengig av et godt samarbeid mellom det offentlige og frivilligheten.

Barne- og ungdomskultur har en egenverdi og er en viktig del av et godt oppvekstmiljø. Barn vokser når de opplever mestring, inkludering og utvikling av nye ferdigheter gjennom sosiale fellesskap og aktiviteter. Alle barn og unge bør kunne delta i minst én organisert fritidsaktivitet sammen med andre. Frivilligheten er viktige pådrivere for gode og levende lokalsamfunn, og har en viktig funksjon for å skape inkluderende møteplasser for mestring og tilhørighet.

Ulike befolkningsgrupper kan oppleve større grad av utenforskap. Hindringer for inkludering kan eksempelvis være manglende språkkunnskaper, kulturforskjeller eller dårlig økonomi. Andre årsaker til utenforskap kan være nedsatt funksjonsevne.

Barn og unge i Vågan kommune skal være inkludert i varierte, tilpassede og tilgjengelige kultur- og fritidstilbud.



Foto: Silje Grande Henriksen

Hindre utenforskap/ forebygge barnefattigdom

Norge har et godt velferdssystem med små forskjeller. Samtidig ser vi at forskjellene øker, og omtrent 10 % av barn og unge i Vågan lever i familier med vedvarende lav inntekt. Denne andelen har økt siden 2000. Foresattes økonomi er en viktig faktor for å skape en trygg ramme for barns oppvekst, selv om det ikke er entydig. Det å kunne delta på ulike aktiviteter og ha verdige boforhold er vesentlig for barn og unge. Det å falle utenfor på grunn av økonomiske og sosiale ressurser er ekstra vanskelig når det er store forventninger i samfunnet om å lykkes på mange arenaer.



For at alle barn og unge skal få mulighet til å delta i fritidsaktiviteter uavhengig av foreldrenes sosiale og økonomiske situasjon, kreves innsats og samarbeid. Det finnes ulike grep kommunen, i samarbeid med frivilligheten, kan ta for å inkludere flere barn og unge i fritidsaktiviteter.

Inkludering handler om deltakelse i alt fra barnebursdager og skoleavslutninger, til fritidsaktiviteter og dugnadsaktivitet. Kommunens viktigste bidrag til å utjevne disse forskjellene er å sørge for høy deltakelse i arbeidslivet for alle.

Dette gjør vi:

- Boligsosial handlingsplan
- BUA/ Frivillighetssentral
- BUA samarbeider med idrettslag om blant annet bruktmarked for skiutstyr
- Hjelpetiltak for å styrke barn og unges deltakelse i fritidsaktiviteter, f.eks. fritidskontakt, økonomisk støtte
- Midler gjennom Familieenheten til å styrke barn og unges deltakelse i fritidsaktiviteter
- Samarbeid med idrettslagene om inkludering av minoritetsspråklige barn og unge

Barn og unges tanker:

- Det er viktig at alle får være med på idrett, det er sosialt og det er dine beste kompiser på laget
- Ikke alle har penger til sportsutstyr
- Mange innvandrerfamilier har dårlig råd og de unge kan ikke være med på alt av sport
- Det er dyrt å delta på turneringer

Dette vil vi bli gode på:

- Integrering og inkludering av minoritetsspråklige familier i ulike aktiviteter
- Stabile og verdige boforhold for alle
- Samarbeid med frivilligheten om økt inkludering
- Uformelle sosiale møteplasser

Utvikling av gode fritidstilbud til barn og unge, med fokus på tilgjengelighet og allsidighet

Art. 23



Organiserte fritidsaktiviteter som for eksempel fotballag, musikkorps og fritidsklubb fyller flere viktige funksjoner i barn og unges liv. De er sosiale møteplasser der vennskap knyttes, nettverk bygges og sosiale ferdigheter utvikles. Deltakerne får drive med aktiviteter de liker, og de utvikler ferdigheter som gir mestring og glede. Noen organiserte fritidsaktiviteter er dessuten viktige demokratiskolerende arenaer (Bufdir).

Ikke alle barn og unge deltar i fritidsaktiviteter. Barn og unge med nedsatt funksjonsevne deltar i mindre grad i samfunnets fellesskap enn resten av befolkningen. Det er viktig å ta hensyn til universell utforming av samfunnet vårt, slik at så mange som mulig kan delta aktivt, uavhengig av funksjonsevne.

Dette gjør vi:

- Det tilbys et stort og variert aktivitetstilbud i kommunen
- Gratis hall-leie for å holde kostnadsnivået på aktiviteter nede
- Kommunal kulturskole
- Sceneverftet har årlig musikal av og med ungdom
- Kommunen bidrar med kompetanse og veiledning ved oppstart av nye aktiviteter og etablering av anlegg og utstyr
- Kommunen bidrar med midler til husleie og skyss til ungdomsklubb
- HC-lag for unge med funksjonsnedsettelse

Barn og unges tanker:

- Det er et godt fritidstilbud i Vågan
- Mange aktiviteter å velge mellom
- Det kan være store avstander som gjør tilgjengeligheten mindre
- Med et bedre kollektivtilbud i distriktene ville det vært enklere å delta på aktiviteter i Svovler og Kabelvåg
- Noen ungdommer vil ikke gå på ungdomsklubben når de yngre er til stede
- Ønsker oss en rolig plass å snakke med lav musikk og voksne i bakgrunn, også i helgene

Dette vil vi bli gode på:

- Tilrettelegge for at alle barn og unge i kommunen kan delta på ulike fritidsaktiviteter
- Samarbeid med fylkeskommunen om korresponderende kollektivtransport
- Bidra til at fritidstilbudet i kommunen er variert og har lave kostnader for deltakelse
- Informasjonsarbeid om fritidstilbud tilgjengelig for alle

Tverrfaglig samhandling

God samhandling og kommunikasjon blant alle de som er i kontakt med barn og unge, både gjennom de ulike kommunale tjenestene, foresatte, og kultur- og fritidstilbud, er viktig for å klare å se alle barn på en god måte, fange opp og avdekke utfordringer tidlig og skape gode løsninger videre.

Selv om tjenestene hver for seg kan være gode, kan manglende samordning for barn og unge føre til at de ikke får riktig hjelp til riktig tid. Vågan kommune skal fokusere på bedre tverrfaglig innsats, og systematisk identifikasjon og oppfølging av utsatte barn.

Vågan kommune skal være pådriver for en inkluderingsdugnader vi i nært samarbeid med næringsliv, frivillige lag og foreninger, idrettsråd og enkeltpersoner ser på hvordan vi kan bedre kan systematisere integrering og inkludering av bosatte flyktninger og andre tilflyttere.

Vågan kommune skal ha god tverrfaglig samhandling til beste for hvert enkelt barn i kommunen.

Styrke tverrfaglig samarbeid innen de kommunale tjenestene

Dette gjør vi:

- Har samorganisert og samlokalisert barneverntjenesten, PPT, helsesykepleiertjenesten, jordmortjenesten, logoped, habilitering barn og unge, kommunepsykolog barn og unge, oppvekstkoordinator i Familieenheten.
- Tverrfaglig innsatsteam barnehage og skole
- Rådgivernettsverk på tvers av grunnskole og videregående skole
- Etablert ulike nettverk og dialoggrupper som samarbeider på tvers av de ulike tjenestene for barn og unge
- SLT- koordineringsgruppe med bl.a. politi, kommunelege, konfliktråd, skole, folkehelsekoordinator, NAV, Familieenheten.
- «Våg å se» - Systematisk og kunnskapsbasert identifikasjon av utsatte barn og unge. Lage modell og handlingsveileder for tverrsektoriell samhandling. Modell og handlingsveileder gjøres digital.

Dette vil vi bli gode på:

- Kommunikasjon på tvers av enheter og tjenesteområder
- Tverrsektoriell kartlegging av tiltak og systematisk samhandling innad og mellom tjenester.
- Få kjennskap til samarbeidspartnere, deres behov (ifht. brukere/barn) og deres kompetanseområder, for eksempel gjennom hospitering.
- Tjenestene som arbeider med barn og unge bør ha kunnskap om beskyttelses- og risikofaktorer, samt tegn og signaler som kan gi grunnlag for å oppdage utsatte barn og unge.
- Dokumentere systematisk og kunnskapsbasert identifikasjon og oppfølging av utsatte barn og unge.
- Ha gode rutiner for hvordan de ansatte kan handle på bakgrunn av en bekymring for barn og unge i hver av de relevante enhetene.

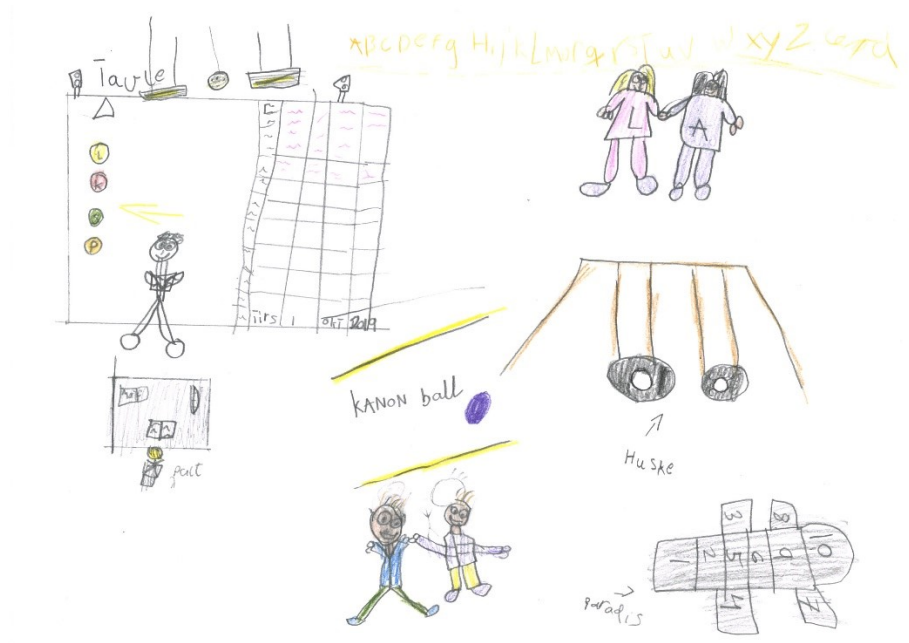
Videreutvikle samarbeidet med frivilligheten og næringslivet

Dette gjør vi:

- Fast ansatt frivillighetskoordinator som kontaktpunkt mot frivilligheten
- Vågan idrettsråd
- Samarbeid med ulike lag og foreninger
- Samarbeid med Vågan Næringsforening

Dette vil vi bli gode på:

- Tilrettelegge for mer samarbeid med frivilligheten og deres bidrag inn i ulike tjenester og tilbud
- Samarbeid med frivillige lag og foreninger om utvikling av flere møteplasser og anlegg der det er behov



Forklaringer:

De Utrolige Årene: De Utrolige Årene er en tiltaksserie med åtte ulike programmer som finansieres av Helsedirektoratet. Målgruppen er barn i alderen 0-12 år. Overordnet mål med tiltakene er å fremme barns psykiske helse via å trygge foreldrene i foreldrerollen, styrke barns sosiale-, emosjonelle- og problemløsningsferdigheter, og å forebygge og behandle atferdsvansker. Vågan kommune tilbyr et foreldreprogram for å fremme et godt samspill i familien, samt å forebygge og behandle atferdsproblemer. Kommunen har også tatt i bruk skole- og barnehageprogrammet som er et universalfremmende tiltak for å styrke ansatte i skole, SFO og barnehage sin kompetanse i klasse/gruppeledelse for å fremme god psykisk helse og forebygge atferds- og sosiale vanske hos barna

Circle of Security – foreldreveiledningskurs (COS) Mange foreldre synes det er utfordrende å gi barna sine trygghet og god oppvekst. Foreldreveiledningskurset Circle of Security (COS), trygghets sirkelen, skal gi foreldre et verktøy til å forstå bedre hvilke behov barn har, hvilke signaler de gir og hva vi kan gjøre for å møte disse behovene bedre.

Psykologisk førstehjelp (PF): Er et førstehjelpsskrin laget i et format som likner et spill. Førstehjelpsskrinet inneholder blant annet rollespillfigurer, enkle instruksjoner og scenarier, og såkalte hjelpehender som fylles ut for å identifisere problemer og løsninger. Opplegget kan benyttes alene eller sammen med voksne. Brukes i skole og barnehager i kommunen.

SLT: SLT står for Samordning av lokale rus og kriminalitetsforebyggende tiltak. SLT-modellen skal samordne rus og kriminalitetsforebyggende tiltak for barn og unge. Målet er at kommunens barn og unge skal få riktig hjelp til riktig tid, av et hjelpeapparat som samarbeider godt på tvers av etater og faggrupper.

Mitt valg: Gjennom MITT VALG får barn og unge lære hvordan de skal håndtere livets utfordringer. Målene er å utvikle sosial- og emosjonell kompetanse, bygge sunne relasjoner og vennskap og erfaringer samt oppleve inkluderende lærings- og fritidsmiljøer.